

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
И МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА

KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY
OF INTERNATIONAL RELATIONS AND
WORLD LANGUAGES

**«Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ
халықаралық ғылым және білім беру
кеңістігінде: 70 жылдық өркендеу»
Республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференциясының материалдары**

**Материалы республиканской
научно-практической конференции
«КазУМОиМЯ имени Абылай хана
в международном научно-образовательном
пространстве: 70 лет развития»**

АЛМАТЫ, 2013

УДК 378
ББК 74.58
К 14

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Под общей редакцией Кунанбаевой С.С.,
доктора филологических наук, профессора, академика МАН ВШ

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР:

Минаева Н.М., к.п.н., доцент КазУМОиМЯ

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Кунакова К.У., доктор педагогических наук, профессор КазУМОиМЯ
Чакликова А.Т., д.пед.н., профессор, Алматы, Республика Казахстан
Сузана Михайлиди, д. ф.н., профессор университета Индианаполис,
Афинский кампус, Греческая Республика
Сон Хян Гын, PhD, профессор Пусанского университета иностранных языков,
Республика Корея
Таирбекова Л.Н., д.ф.н., профессор, Алматы, Республика Казахстан
Кабдулова К. Л., д.пед.н., профессор, Алматы, Республика Казахстан
Раев Д.С., д.филос.н., профессор, Алматы, Республика Казахстан
Хайыркуль Н., PhD, профессор Синьцзянского университета, Урумчи, КНР

СОСТАВИТЕЛИ:

Минаева Н.М.
Хан Н.Ч.

«КазУМОиМЯ им. Абылай хана в международном научно-образовательном пространстве: 70 лет развития»: Материалы республиканской научно-практической конференции КазУМОиМЯ имени Абылай хана. – Алматы, 2013. – 362с.

ISBN 978-601-270-181-4

В настоящем сборнике представлены доклады участников конференции, распределенных в следующем порядке: доклады пленарного заседания, доклады секций «Методология и модель современного иноязычного образования как основа научно-прикладных исследований в области формирования полиязычной личности»; «Новые критерии в подготовке специалиста-международника XXI века», «Современное регионоведение в аспекте системного подхода», «Герменевтические проблемы перевода», «ЭКСПО – 2017: роль образовательного кластера в сфере международного туризма», «Актуальные проблемы современной лингвистики».

Издание предназначено для широкого круга читателей – студентов, магистрантов, аспирантов, докторантов, преподавателей, ученых, исследователей, а также тех, кто интересуется проблемами международных отношений, филологии, туризма и др.

*Рекомендовано к публикации Ученым советом КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Протокол № 3 от 26 марта 2013 года*

ISBN 978-601-270-181-4

© Казахский университет международных отношений
и мировых языков имени Абылай хана, 2013

Сегодня пр
Абылай хана в
рамках декадни

КазУМОиМ
учебных заведе
год, когда Поста
16 сентября 194
статут иностран

В последу
преобразований
ческой партии и
наименованиях
иностранн
языков (1955),
(1993), Казахск
им. Абылай хан

За годы сво
ным и научным
сферы междуна
менно ведущим
школ и вузов.

Ежегодно У
там чего занима

Университ
программам б
водческое дело»
ных языка»)

А самое
мья выпускнике
ших лингвистов
товит высокок
экономики,
республике, но
вый бренд ИНЯЗ

ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА

Абрахимова Г.Б. Для чего нужен переводческий заказ?	197
Akshalova B.N., Tileubayeva M.S. Psychological and pedagogical viewpoints in Mukhagaly Makataev's creativity	200
Баимбетова А.П. Метафора и сравнение в аспекте перевода.....	205
Бекбулатова С.А., Бекбулатов Т.Р. Перевод как средство развития коммуникативной компетенции студентов и его проблемы	210
Давлетова Г.Р. Перевод как социокультурный процесс понимания и коммуникации	215
Егембердиева З.А. Difficulties and features of translation of phrase logical units (on the basis of the English- Kazakh language)	218
Жампейіс Қ.М. Директивы как компоненты прагматического аспекта научно-технического текста	220
Кульмаханова Н.М Академическая мобильность в интеракционализации высшего образования Казахстана	224
Медетова М.Е. Герменевтические основания типологии переводческих ошибок	227
Мырзаев Д. Национально- культурная специфика фразеологизмов	231
Накыпбекова У. Адамның сезіміне қатысты тұрақты тенеулер жүйесінің лингвомәдени ерекшеліктері және оның аудармада берілуі	235
Тютетебаева А.М. Характеристика новостных текстов	238

ЭКСПО – 2017: РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО КЛАСТЕРА В СФЕРЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА

Бельгибаев А.К. Направления развития международного туризма в Казахстане	243
Бельгибаев К.М., Бельгибаева Ж.Ж., Бельгибаев А.К. Планирование издержек производства и цен	248
Жылкыбаева М.И. Алматы облысында танымдық туризмді дамытудағы тарихи-мәдени ескерткіштер	252
Кәрімов Д.Ж. Қазақстан Республикасындағы туризмді дамытудың инновациялық стратегиясы	255
Оразбай Ж.К. Туризм саласында мамандардың шетел тілін игерудің қажеттілігі	260
Тусипбекова Г.М., Сапарбаева А.Б. Қазақстандағы туризмнің қазіргі кездегі жағдайы мен туризм инфрақұрылымының талдануы	263
Уайсова А.М. Туризм нарығындағы саяхат жасау уәждемесінің талдауы	267
Г.Д. Усенбаева, С.С. Рақымжанова Особенности развития и реализации научно-образовательного кластера в Республике Казахстан	270
Шаймарданова З.Д. ЭКСПО- 2017: От колониальной окраины до столицы международной выставки	274
Шакен А.Ш. Қазақстанда орнитологиялық туризмді дамыту мүмкіндіктері (қорғалжын қорығы мысалында)	278

7. ЦГА РК. Ф.64. Д.297, Л.20.
8. Там же, Л.21.
9. Там же, Л.22л.
10. Там же, Л.24 л.
11. Там же, Л.27 л.
12. Hippisme // LeTemps. - 1914/02/10 (Numéro 19212). –P.6.
13. 13. Guyotjeannin, Charles. La pharmacie française aux expositions universelles de 1878, 1889 et 1900 // vue d'histoire de la pharmacie. - 1993. - Volume 81. - № 298. -P. 313-330.
14. 14.DoingfairlywellSoSayTheDoctorTo- Day // TheEveningcritic (Washington, D.C.). – 1881. - August 19.
15. La Société, l'école et le laboratoire d'anthropologie de Paris à l'Exposition universelle de 1889, Palais des arts libéraux, instruction publique. – Paris: Impr. Réunies. 1889.

Шахен А.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
Рекреациялық география және туризм кафедрасының аға оқытушысы

ҚАЗАҚСТАНДА ОРНИТОЛОГИЯЛЫҚ ТУРИЗМДІ ДАМУ ТҮРІ МҮМКІНДІКТЕРІ (ҚОРҒАЛЖЫН ҚОРЫҒЫ МЫСАЛЫНДА)

Abstract: This article is about ornithology tour a new direction of ecology tourism. An analysis of development of the ornithology tour at the world stage and highlights potential development in Kazakhstan. Also given strengths and weaknesses of ornithology tour in Korgalgin reserve.

Keywords: ornithology tour, bird watching, Korgalgin reserve, ecological tourism

Туризм, өзінің бағыттарымен, соңғы жылдары әлемнің көптеген мемлекеттері дүниежүзі шаруашылығының негізгі саласына, яғни «пайда көзіне» айналды. Ал, бағыттарының ішінде өзін айқын көрсетіп, маңыздылығы жағынан ерекше түрі – экологиялық туризмнің жаңа бағыты болып саналатын орнитологиялық туризм. Экотуризмнің ерекше бұл түрі бүгінгі таңда әлемде бірден-бір әйгілі және адамдардың хоббиі болып есептеледі. Бёрдвичинг дүрбінің көмегімен немесе аспапсыз көзбен құстарға бақылауды ұсынады. Бёрдвичинг Америкада 1950 жылдары уақыт өткізу тәсілі ретінде пайда болды деп есептейді, ал оның негізін қалаушысы болып ХХ ғасырдың белгілі орнитологы, экологы Роджер Тори Питерсон аталады. 1930 жылы Америкада басылып шыққан оның «Құстардың далалық анықтамасы» әуесқой орнитологияның дамуына үлесін қосты. Ең бірінші американдық ұйымдастырылған орнитологиялық турлар ХХ ғасырдың басында, ал Еуропада бірінші орнитологиялық сапарлар 1961 жылы пайда болды. Бүгінгі күні орнитологиялық туризм әр континентте әрбір елге жеткен. Сонымен, құстар әлемін зерттеу негізінде, құстарды тамашалау мақсатында соңғы кездері орнитологиялық туризм түсінігі қалыптасып отыр [1].

2000 жылы табиғи саябақтар үшін Ұлттық Федерация және Құстарды қорғау Лигасы тапсырысы бойынша салықтар салудан кейін жүргізілген орнитологиялық туризмнің даму болашағы зерттеу нәтижелері Францияда ұсынылды. Экологиялық туризмнің дамуымен оның ішінде табиғи туризмнің тәжірибесінде орнитологиялық туризмді дамыту сұрақтары қарастырылды. Француздық туризммен байланысты сұраныс пен ұсыныстар орнитологиялық туризмді жекелей дамытуға қоңіл бөлінді. Алғашқы да арнайы орнитологиялық сайттар ашу арқылы келуші туристер тобын қалыптастыру, олардың қызығушылығын арттыру. Мәселен, демалыс жорықтар, құстарды сүйшілердің арнайы курстары т.б. Сайттарды басқару қағидалары Францияда ұлттық және жергілікті деңгейде бұл сайттарды орналастыруды жақсарту ұсыныстары берілді.

Орнитологиялық туризм АҚШ, Канада, Ұлыбритания, Скандинавия елдерінде өте жақсы дамыған. Қазіргі таңда орнитологиялық маршрут өте танымал. Құстарды бақылау,

табиғи экотуризмнің жеке түр тармағын дамыту соңғы кездері Испанияда қолға алынды. Балеар аралы әлемде басқа жерде жоқ түрлі қанатты тұрғындарға бай. Испаниядағы орнитологиялық тур бұл туризмнің перспективалық бағыты, әуесқойлық қана емес, мемлекеттік деңгейдегі қолдау. Соның негізінде жыл сайын әрбір аймақта орнитологиялық туризмге көп көңіл бөлінуде. Біздің республикамызда да бұл туризм түрі орта екпінмен дамып келе жатыр. Әсіресе, Солтүстік Қазақстан облысы, Шығыс Қазақстан облысы және Алматы облысы аумағында. Аймақта орнитологиялық туризмді дамытуға жағдайлар бар, табиғи ресурстар молдылығы, құстардың кең түрлілігі.

Елдегі орнитологиялық туризмді дамыту үшін басым потенциалға негізінен ЕҚТА ие. Бүгінгі таңда республикада 10 қорық, 4 ұлттық табиғи парк, 50 жуық қорықшалар, 24 табиғат ескерткіштері, 3 зоологиялық парк, 3 халықаралық маңызы бар сулы-батпақ орындары бар. Осы аталған ЕҚТА-да орнитологиялық туризмді дамыту мүмкіншілігі жоғары. Себебі Қазақстандағы көптеген құс түрлері осы аймақтарда кездеседі. Қазіргі таңда Қазақстанда құстардың 500 - ге тарта құстар түрі мекендеуде. Олардың 57 түрі республикалық Қызыл кітапқа енгізілген [2].

Қазақстан Республикасында орнитологиялық туризмді дамыту мүмкіндіктері өте көп, сол үшін мемлекет территориясында орналасқан ерекше қорғалатын табиғи жерлердегі құстар әлемі әсер етеді. Қазақстанның әсем құстары – байлықтың нағыз көзі. Осы жылдар ішінде табиғаты сұлу қазақ жерін, ондағы құс түрлерін қызықтап келуші саяхатшылардың саны жылдан жылға көбейіп келеді.

Қазақстан аумағындағы 10 мемлекеттік қорықта да ғылыми-экологиялық туризмді, сонымен қатар орнитологиялық туризмді дамытудың алғы шарттары қалыптасқан. Әсіресе еліміздің астанасы Астана қаласынан 130 шақырым қашықтықта орналасқан Қорғалжын қорығы, қорық шетелден келген туристер үшін қызық мекен болып табылады. Себебі, аталған қорықтың ерекше құс түрлері кез келген туристі назар аудармай қоймайды. Қорықтың орналасу жағдайы ерекше орын алып отыр. Сонымен қатар Оңтүстік астанамыздың айналасындағы қорықтардың ролін ерекше деп атауға болады. Міне осы себептен әр қорық өзінің ерекше құс түрлерімен мақтана отырып, тек өздеріне ғана тән құс әлемін сақтап қалу және оларды халыққа көрсету мақсатында қорықтарда экскурсиялар жүргізіп отырады. Мысалы, Қорғалжын қорығы (Ақмола облысы) қызғылт қоқиқаз мен шипун аккумуля көргісі келетін адамдар үшін арнайы экскурсиялар ұйымдастыратын бірден - бір қорық болып табылады [3].

Қорғалжын қорығында құстардың 333 түрі бар, оның 126 түрі аталмыш аумақта ұялайды. Теңіз бен Қорғалжын көлдерінің құстарының сулы-батпақты кешенінің 112 түрі бар. Ол Қазақстандағы белгілі 130 түрдің 87 пайызын құрайды. Қорғалжын қорығы аумағында Қызыл кітапқа енгізілген жануарлар мен өсімдіктердің 60 түрі бар. Тіркеу мәліметтеріне сүйенсек, қорықтың көлдерінде әлемдегі бұйра бірқазанның 20 пайызы және тағы бір сирек кездесетін түр ақбас үйректің 10 - 20 пайызы шоғырланған. Сондықтан 1974 жылы Теңіз-Қорғалжын көлдер жүйесінің сулы-батпақты жерлері Рамсар конвенциясына сәйкес, әлемдік маңыздылығы бар сулы-батпақты жерлер қатарына жатқызылған. 2000 жылы Теңіз көлі әлемнің нағыз бірегей көлдері кіретін "Тірі көлдер" халықаралық желісіне қосылды. 2007 жылы аталмыш табиғат қорғау аумағының қорықтық көлдері "Әлемнің басты орнитологиялық аумақтары" тізіміне қосылған. Ал қазіргі уақытта Қорғалжын қорығының ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік табиғи мұра конвенциясының аясына ену мәселесі қарастырылуда [4].

Қорықтан ақ құтан, қызыл жемсаулы қарашақаз, тұрпан, қара дегелек, бірқазан сияқты саны жылдан жылға азайып бара жатқан құстарды кездестіруге болады. Мұнда ұя салатын қанаттылардан гөрі мамырлауға келген құстар саны бірнеше есе көп болғандықтан қорықты

«Құс базары» деп те атайды. Бір гана Теңіз көлінің өзінде бір мезгілде 15 млн-ға жуқ қоныстанып, қоректенеді. Қорықта дүние жүзінде өте сирек кездесетін қызғылт қоқиқаз Ол Қазақстан жерінде тек Теңіз көлінде ұя салып, жұмыртқа басады. Түсі қызғылт қ қоқиқаздар топталып аспанға көтерілген кезде бүкіл көл айдыны қызыл алау өрттей л ерекше шұғылаға бөленеді. Сондықтан оны кейде «Қызылқанат» деп те атайды.

Қорғалжын қорығы аумағында орнитологиялық туризмді дамыту мүмкінді SWOT талдауы:

Артық жақтары	Әлсіз жақтары
<ul style="list-style-type: none"> - алуан түрлі өсімдіктер мен жануарлар әлемі бар бірегей табиғи аумақтар; - тартымды және алуан түрлі көркем ландшафттар; - алуан түрлі көрікті жерлер, қолдер мен құстар; - жазғы кезеңдегі қолайлы климаттық жағдайлар; - тұрғылықты жергілікті халықтың көптігіне байланысты дәстүрлер мен салттардың сақталуы; - ауылдың тыныш және жанға жайлы қолайлы өмірі; - қонақжайлылық пен ізгі ниеттілік; - жетімділігі; - Қорғалжын ауылындағы қорықтың әкімшілік ғимаратында орналасқан қызықты көрме-орталық; - ақпараттық қолдаудың болуы. 	<ul style="list-style-type: none"> - ауылды жерлерде туристік қызм жоқ болуы; - жергілікті жер аума бәсекелестіктің болмауы (оның нәтиже қонақүйлердің бағасы қымбат); - ауданда туристерді тасымалдау жалға алатын транспорттың болмауы; - Қорғалжын ауылында тамақта қызметінің шектеулілігі; - ауыл сыртында туристерге жағдайлардың болмауы (әжетхана, п жасайтын орындар); - ауылды жерлерде нұсқ тақтайшалардың жеткіліксіздігі; - қызығушы тұлғаларда инвестиц - шетел тілде - Қорғалжында ақпа орталықтың болмауы.

Жоғарыда аталған ақпараттар қорық аумағында шектеулі түрде о туризмді дамытудың мүмкіндіктері мол екендігін дәлелдейді. Қор орнитологиялық туризмді жоғары деңгейдегі қызмет түрі ретінде дамыту үшін іс-шараларды іске асыруды ұсынуға болады:

- қорыққа халықаралық туристер легін көбірек тарту үшін шетел агенттіктерге қорық туралы ақпараттар ұсыну;
- жергілікті халық қорық аумағында туристік қызметті дамытуға қаты арқылы жергілікті халықтың жұмыссыздық мәселесін шінара шешуге болады;
- ішкі рынокта қорық туралы ақпараттық жарнамаларды көбейту;
- қорық аумағында қызмет көрсетуде дифференциялық тәсілдің болу көрсетудегі бағалық айырмашылықты білдіреді;
- студенттер, басқа білім алушылар үшін іс-тәжірибе өтетін немесе жас ө туристер үшін база құру;
- «Әрбір қорық рентабельді болуы тиіс» деген принципті пайдалана оп аумағында кәдесыйлар дүкенінің бұйымдарының ассортиментін көбейту, қор

іы фото - және] яелейтін кәсіби су қорық аума Івуапкершілігі жек

Орнитологиялы рномикалықда галған Қорғал ясты міндет. Соны шшомикамыздың j • болтаны 164 ша Қазіргі таңда шде орнитолог ол себепті мәселед]

Қазақстандап ектелмеген, ала ғындарды кәже пін құстар әлеы Міжетімділігін і рналасқан

қобаларды іске сау қажет [5]. Нарықтык і ^лемнің алдыңғ шу адамдард

І келеді. Мүмкін,

канызы бар құста :ағдай жасауға эсе Ырнитолог-туристерд •а айтқанда, орни құстарды тамаш келген туристе керемет ғажайып т

* Панов И.Н. Экологичес мграфия. - 1998, № 6. - ^Скляренко С.Л. Исслед -Алматы, 2006. -227 с. ^Экскурсии в заповедни Казакстан қорықтары. г Перспективы развития э

кылы фото - және видеотүсірімдер жасау үшін мамандарды тарту, қорық аумағын жетілдіретін кәсіби суретшілерді тарту;

- қорық аумағында туристік қызметті дамытуға жеке кәсіпкерлікті дамыту, Қауапкершілігі жектеулі серіктестіктер құру.

Орнитологиялық туризм орнықты даму негізінде құстар әлемін қорғап, әрі аймақтың экономикалық дамуына мүмкіндік беретін сала болып табылады, сондықтан түмса табиғаты аяқталған Қорғалжын қорығының орнықты дамуы үшін орнитологиялық туризмді дамыту маңызы міндет. Сонымен қатар, Қорғалжын қорығының тәуелсіз мемлекетіміздің мақтанышы, экономикамыздың даму локомотиві болып саналатын ғажайып елорда – Астана қаласынан тыс болғаны 164 шақырым ғана қашықтықта орналасқанын да естен шығармауымыз керек.

Қазіргі таңда орнитологиялық туризмді дамыту мәселесіне зор маңыз беріліп отыр. Елімізде орнитологиялық туризмді дамыту үшін көптеген іс-шараларды жүзеге асыру қажет. Ол себепті мәселелерді тиімді шешу жолдары қарастырылып келеді.

Қазақстандағы орнитологиялық туризмнің экономикалық әлсуеті іс жүзінде ескерілмеген, алайда оны қалыптастыру мен дамыту елеулі капитал салымы мен қаржыларды қажет етеді. Орнитологиялық туризмге қажетті инфрақұрылым жасау туристер үшін құстар әлемін тамашалауға, табиғаттың бірегей жерлерінің тартымдылығын және қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Еліміздегі қорықтар, Атырау төңірегінде орналасқан «Ақжайық» табиғи резерваты сияқты орнитологиялық аймақтардың желісін құру және басқалары сияқты орнитологиялық туризм объектілері бойынша инвестициялық жобаларды іске асыру мақсатында инвестициялар мен жеке капитал тарту үшін жағдайлар жасау қажет [5].

Шарықтақ қатынасқа көшкен кезімізде туризм бизнестің тамаша көзіне айналып отыр. Еліміздің алдыңғы қатарлы елдерінің бәрінде туризм жақсы дамыған. Туған өлкеге саяхат жасау адамдардың бойында табиғатқа деген сүйіспеншілікті арттырады. Соңғы жылдары туристердің саны жылдан-жылға артып келеді. Сонымен қатар елімізде орнитологиялық туризм де дамып келеді. Мүмкін, бұның бірде-бір жауабы, еліміздің бұрын соң жабық болғанымыз, сонымен қатар табиғи байлығымыздың осы күнге дейін байырғы калпында сақталып келгені. Қазақстан алуан түрлі орнитологиялық аумақтарға бай, онда көптеген кәсіптік маңызы бар құстар мекендейді. Бұл Қазақстанда орнитологиялық туризмнің дамуына жағдай жасауға әсерін тигізуде, сонымен қатар ол дүниенің әрбір түпкірініндегі көптеген орнитолог-туристерді еліктіріп отыр.

Қорыта айтқанда, орнитологиялық туризмді дамытуға тәжірибе жинақталып келеді. Қазақстанға құстарды тамашалауға келетін туристердің саны жылдан-жылға артып келеді. Қазақстанға келген туристердің орнитологиялық аумақтарға көңілдері толып тынығып, құстардың керемет ғажайып түрлерімен танысып, өзінің танымын ұлғайтып қайтуды.

Қолданылған әдебиет тізімі:

1. Панов И.Н. Экологический туризм и его роль в устойчивом развитии территорий. – Вестник МГУ. Серия 5. География. – 1998, № 6. – С. 13-18.
2. Скляренко С.И. Исследования по ключевым орнитологическим территориям в Казахстане и Средней Азии. – Алматы, 2006. – 227 с.
3. Экскурсии в заповедниках (Электронный ресурс) Режим доступа: <http://www.oopt.kz/forest/trails>
4. Қазақстан қорықтары. – Алматы: Санат, 2008. –Т.1 - 488 б.
5. Перспективы развития экологического туризма в Казахстане. – Алматы: ТОО эконпроект, 2001. – 13 с.